

Levelek — válaszok

A Magyar sorskérdések margójára

Nagy várakozással vettem a kezembe Somorjai Ádám *Magyar sorskérdések* című könyvét. A várt eligazítást azonban nem kaptam meg. Néhány gondolatot szeretném csak ezzel kapcsolatban kifejteni.

Az emberi fejlődés korszakokra bontható. Az egyik a méhen belüli fejlődés korszaka, amelynek az első része a szervek kifejlődésének ideje, majd egy érési kor következik, hogy a magzat alkalmassá váljék a méhen kívüli életre. Ez utóbbiban a szakemberek vizsgálatai szerint már a pszichés fejlődés első jelei is megtalálhatók. A méhen belüli szakaszt a megszületés utáni időszak követi. Amikor már megszületett a magzat, akkor már teljesnek, érettnek mondható? Kifejlődött személyiségnek? Nem. Ez az ún. hospitalizáció legsúlyosabb foka. Ezt követően beszélünk még gyermekkorról, felnőttkorról stb., amelyekben ugyancsak találhatunk fejlődési fokokat. Akkor tehát az ember örök potencia? Igen. Így — a véleményem szerint — nem beszélhetünk a méhen belüli fejlődés első szakaszában virtuális vagy potenciális (látszólagos vagy a lehetőségében adott) emberről, csak emberről, aki jelenleg ebben a fejlődési szakaszban van. Az ember tehát a fogantatása pillanatától kezdve emberi személy. Ennek alapján nem tudok Maritain véleményével sem egyetérteni, hogy „az emberi személye élete nem a fogamzással kezdődik”. (125. o.) Ezt azért is szeretném hangsúlyozni, mert így abortusz esetében nem a virtuálisan emberi természet birtokában levő lényt öljük meg, hanem embert, aki még nagyon korai fejlődési szakaszban van. Így talán más megvilágítást nyer a könyv 117. oldalán található meggondolás is: „nem mondható el azonban, hogy minden megtermékenyített petesejt eljut a továbbfejlődéshez, mert ennek az a feltétele, hogy a következő hat-hét, maximálisan tizenkét napon belül beágyazódjék a méhfalba, és így táplálékhoz jusson, enélkül a szó szoros értelmében éhenhal és a maga útján eltávozik. S ez az esetek 30—50%-ában meg is történik...”. Nem lehet feladatunk annak megítélése, hogy a megtermékenyítés utáni rövid időben, vagy a 70. életév fölött nagyobb érték-e az elveszített élet? A lényeg, hogy én személyes emberi életnek tekintsem már a megtermékenyített petesejtet is és a legjobb tudásom szerint tegyek meg ennek a korai életnek az érdekében is mindent.

Az egyház tanítása, hogy Krisztus mindenben hasonlóvá lett hozzánk, kivéve a bűnt. Tudjuk azt

is, hogy Krisztus a fogantatás pillanatától kezdve vette föl az emberi természetet. Talán az Ő már meglévő lelke, az Atya mellől nézte vajon a Mária méhében fejlődésnek indult testét az animáció idejéig? Nem lett volna akkor egyszerűbb, ha csak attól a pillanattól kezdve vette volna fel az emberi testet, amikortól az emberi mivolta is a kezdetét vette, amikortól már emberi lénynek lehet valakit nevezni? Az ember az eredendő bűn következtében lesz beteg, sőt meg is kell halnia, ez a tény az elkezdődött élet bármelyik pillanatában bekövetkezhet; akár méhen belül, akár a megszületés után. Ebben az értelmezésben az anya élete sem lehet kellő indíték a terhesség-megszakításra, a magzat megölésére. Az orvosnak ugyanis minden életért, így a magzat életéért is küzdenie kell! Sajnos azonban a beavatkozása eredménytelen lehet felnőttkorban is, de ugyanígy elveszthet magzatot is. Terhesség esetében két életért küzd, de nem biztos, hogy mindkettőt meg tudja menteni. Ha azonban elveszít egy életet, legyen az akár felnőtt, akár magzat, lelkiismereti kérdést kell csinálnia belőle: valóban indokolt volt-e a beteg, a magzat elvesztése?

Ha igaznak tarthatnánk, hogy nem egyértelműen csak az azonnali animációval magyarázhatjuk az emberi élet kezdetét, akkor támogatjuk azt a nézetet, hogy a méhen belüli betegség kimutatása esetében a terhességmegszakítás megengedett, hiszen mondhatjuk, hogy a beteg magzatnak minden valószínűség szerint még nincs lelke. Czeizel Endre szerint: „Különbséget kell ugyanis tenni az élet és az emberi élet fogalma között.” (Ki viszi át a szerelmet? 1989. 105. o.) Ezt a megfogalmazást úgy értelmezem, ahogy akarom: például nem lesz emberi életem, mert nincs elég pénzem az anyagi javak biztosítására stb. Ez a kérdés pedig a mi részünkről nem lehet vita kérdése: minden megfogant élet emberi élet, még a betegséggel megfogant élet is. Azaz a sokat hangoztatott egészségesen születés joga nem azonos a kizárólag egészségesen való megszületés jogával! Ezért tehát minden életet, már a fogamzás pillanatától kezdve, lélekkel bíró emberi életnek kell tekintenünk, legyen az süket, vak, öreg, béna, elmebeteg, az értelmi fejlődésében elmaradt, vagy akár fejlődési rendellenességgel rendelkező! Talán azért nem akarjuk az ő életüket emberinek nevezni, hogy eliminálhassuk őket és ne kelljen értük semmit se tennünk?

Ezt az értelmezést nem éreztem a könyvből, ezért a könyv még a katolikus hívő szemében is komolyan értelemzavaró lehet.

Vass Miklós

Kedves Vass Miklós!

Őn egyértelmű eligazítást várt tanulmányomtól és ezt nem kapta meg. „Katolikus hívő szemében... komolyan értelemzavarónak” minősíti. Nézzük az Őn kitételeit.

Először azt, amiben nézeteink megegyeznek: hozzászólásának egész szövegét áthatja a megfogant emberi élet védelmének indulata. Ebben bennem is szövetségesre lelt. Egyházunk mindig hathatós védelemben részesítette az emberi életet, annak „kezdeteitől fogva”.

Másodszor azt, amiben nézeteink eltérnek: Őn mindenáron bizonyítani akarja, hogy „minden életet már a fogamzás pillanatától kezdve lélekkel bíró emberi életnek kell tekintenünk!” — fél attól, hogyha nem ezt mondjuk, akkor jóváhagyjuk korunk tévedését: ha nem ember, akkor nem kell maximális védelemben részesíteni. Ez a gondolatmenet azonban egyrészt fordított: azért kell így érvelnünk, mert „ha igaznak tarthatnánk, hogy nem egyértelműen csak az azonnali animációval magyarázhatjuk az emberi élet kezdetét, akkor támogatjuk azt a nézetet, hogy ... a terhességmegszakítás megengedett”.

Nos: nincs arra szükségünk, hogy csak az azonnali animáció elméletét fogadjuk el az emberi élet védelmében, mint ahogy az azonnali animáció elmélete is csak az egyik — bár egyre inkább elterjedt — felfogás a teológiai tanításban. — Másrészt azzal a korunkbeli felfogással hadakozik, amelyben a megfogant emberi élet fölött szülők és orvosok (védőnők) szinte kényük-kedvük szerint dönthetnek. A régiek kérdése az volt: mi lesz azoknak a magzatoknak örök üdvösségével, akik idő előtt távoznak el, spontán (nem mesterséges, nem szándékos) vetélés következtében? — Válasz: ha a magzat még nem kiformált, akkor — lélekkel nem bírván — nem kárhozhat el. Ha már kiformált — pl. van homloka —, akkor — akár feltételesen is — megkereszelhető és üdvözlő.

Átfogóbb kontextusba kell tehát helyezni a teológusok, így egyházunk véleményformálását is, nem a mai megszokott kérdésfelvetés az egyedül eligazító.

Őn idézi a Sorskérdések 125. oldaláról Maritain véleményét, számomra értelemzavaró módon. A teljes mondat ugyanis így hangzik: „Maritain tisztában volt azzal, hogy a római katolikus egyház mindig mereven ellenezte a közvetlen abortuszt, még ha bizonyosnak tartotta is, hogy az emberi személy élete nem a fogamzással kezdődik.” Bár a mondat alanya — Maritain? a katolikus egyház? — valóban nem teljesen egyértelmű. Figyelmesebb olvasás esetén, mindig a

közelebb álló tartozik egymáshoz, tehát: nem Maritain, hanem a katolikus egyház tartotta bizonyosnak, ... bár ... mindig mereven ellenezte... (A mondat szinte szó szerinti átvétel a MÉRLEG 1986/1. sz. 72. oldaláról, amelyet jelzett könyvemben lábjegyzetben közlök.)

Őn más megvilágításban tárgyalja a kótet 117. oldalán található meggondolást (idézésétől eltekintek). Amire a megtermékenyített petesejt nagymértékű pusztulásából következett, az nem található meg a kótetben, mert abban ez a természet, a Teremtő bőkezűségére vonatkoztatott illusztráció. — Egyébként óvatosabban bánnék az ilyen kitételekkel, mint: „én személyes emberi életnek tekintem már a megtermékenyített petesejtet is...”: a személyesség még nem attribútuma egy szemmel nem látható, méhfalhoz nem illeszkedő, bár potenciálisan kétségtelenül errefelé irányuló megtermékenyített petesejtnak.

Őn Máté 1,20-szal, Lukács 1,32-vel érvel: „Krisztus a fogantatás pillanatától kezdve vette föl az emberi természetet.” Én ezt a jelzett helyeken sem magyarul, sem latinul, sem görögül nem találom.

Egyházunk valóban érvelt Mária szeplőtelen fogantatásával! mint ezt Noonan nyomán a könyvben tárgyalom. A modern természettudományok révén megismert fogalmakat módszertanilag nem lenne helyes visszavetíteni a Szentírás világképébe, főleg, ha nem is értelmezhető ilyen módon, új ismeretek hírtokában sem.

Kedves Vass Miklós! Úgy gondolom, több köt össze bennünket, mint ami szétválaszt. Könyvem természetesen nem pótolja azt a hatalmas irodalmat, amely a kérdésről a modern teológiában világnyelveken olvasható. Javaslom: közösen kutassunk abban az irányban, mit publikált már a magyar nyelvterület e kérdésről (a Mérleggel úgy-ahogy elkészültem, hátravan még a Szolgálat, a Vigilia, a Teológia és az egyéb publikációk); továbbá: mit tanítanak az emberi élet kezdetéről az orvosi egyetemek szülész-nőgyógyászati szakjain; valamint: mi az, amiről közös publikációra gondolhatnánk a hazai katolikus közvélemény alaposabb tájékoztatására.

Ami engem zavar: hazánkban egy nemzedéknyi idő óta ellenvetés nélkül hirdetik a magzati élet kioltásának véleményét. Mi, hívők, hallgatva statisztálunk. Ez így nincs jól. Levélváltásunk is ezt a csendet töri meg, ezért köszönöm hozzászólását, kritikus véleményét.

Somorjai Ádám
bencés